

Seleucia

Sayı XV - 2025

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XV

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren TR Dizin Ulakbim'de ve 2021'den itibaren Erih Plus'ta taranmaktadır.

<http://www.seleuciadergisi.com>

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yegül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)
Yavuz Yeğin

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Mehmet Tekocak
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Prof. Dr. Ayşe Fatma Erol
Doç. Dr. Erkan Alkaç
Doç. Dr. Sabri Arıcı
Doç. Dr. Figen Çevirici Coşkun
Doç. Dr. Merih Ereğ
Doç. Dr. Kasım Oyarçın
Doç. Dr. Fikret Özbay
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kaya
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Burak Erdem
Dr. Vujadin Ivanisevic
Dr. Murat Özyıldırım

Seleucia

Olba Kazısı Serisi

Sayı: XV

Yıl: 2025

ISSN: 2148-4120

ISBN: 978-625-6925-83-0

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Ankara Üniversitesi,
Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi, Diller Binası,
Oda no: Z7
Arkeoloji Bölümü No:45-45/A
06100 – Sıhhiye / Ankara – Türkiye
Tel: 0 312 310 32 80 / 1498
E – posta: ozyildirimmurat@gmail.com -
yavuzyeğin002@gmail.com
aemelerten@gmail.com

Yayının Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık – Türkçe ve İngilizce.

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.
Dağ. Paz. Gid. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay – Ankara
Tel: 0312 419 85 67
Sertifika no: 20193
www.bilginyayinevi.com
E – posta: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Dijital Baskı Merkezi (Osman Sami Solak)
İvedikköy Mh. 1492. Cd. Yenimahalle /
ANKARA
Tel: 0533 577 6514
Matbaa Sertifika No: 70810

Teknik Düzenleme

Arş. Gör. Dr. Burak Erdem

Dağıtım

Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay – Ankara
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı XV | Mayıs 2025

Doğu Dağlık Cilicia Mimari Plastiği Bağlamında
Olba'dan Bir Grup Buluntu

*A Group of Finds from Olba in the Context of
Architectural Decoration in Eastern Rough Cilicia*

Emel Erten – Yavuz Yeğin

9

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve
Mimarisi

*Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and
Architecture in the Countryside*

Fikret Yeğin

33

Juliana Anicia: "A Building Loving Woman"

Gender and Construction in Constantinople

*Juliana Anicia: "Yapı İşlerini Seven bir Kadın":
Constantinopolis'te Toplumsal Cinsiyet ve İnşaat*

Faaliyetleri

Diane Favro

55

Boncuk ve Vazo Yapımı Dışında

Tunç Çağ'ında Camın Farklı Kullanım Biçimleri

Different Uses of Glass in the Bronze Age

Other than Beads and Vessels

Emel Erten

71

Savatra'dan Yeni Adak Yazıtları

New Votive Inscriptions from Savatra

Mehmet Alkan – İlker Işık

93

Tyana Geç Antik Sur Duvarında Ele Geçen Bir

Define Hakkında İlk Değerlendirmeler

*First Evaluations of a Hoard Discovered in the Tyana
Fortress Wall*

Hüsamettin Hayri Şener

107

Gaziantep Gerçin Höyük'ten Savaş Arabası Şeklinde
Bir Kaide

A Chariot-Shaped Base from Gerçin Höyük, Gaziantep

Timur Demir – Özgür Çomak

121

Tarsus'da Türk İslam Dönemi Mihrapları

The Mihabs of Turkish-Islamic Period in Tarsus

Mustafa Kaya

139

Aizanoi Tiyatrosu'nun Scaenae Frons Düzeninin

Anadolu'daki Benzerleriyle Karşılaştırılması

*Comparison of the Scaenae Frons Order of the Aizanoi
Theatre with Similar Theatre Examples in Anatolia*

Fikret Özbay – İrem Kaya Yuki

161

Eski Çağ ve Geç Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında
Zephyrium

Zephyrium in Ancient and Late Antique Written Sources

Muzaffer Yılmaz

183

Batı Karadeniz'de

Protohistorik Dönemlere Ait Yeni Veriler

*Recent Archaeological Evidence from the Protohistoric
Periods of the Western Black Sea Region*

Emrullah Kalkan - Yunus Emre Sevindik

193

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi

Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur

Halil Sözlü – Sultan Eren

213

Ardahan'ın Hanak İlçesindeki Veli Kalesi

Veli Fortress in Hanak District of Ardahan

Özlem Oral

227

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen

Depremlerdeki Arkeolojik İzler

*Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia In
the Roman Age*

Sabri Arıcı

243

Eagle Figurine With Gold Medallion Holding a Ram
From Burdur Museum

*Burdur Müzesi'nden Koç Tutan Altın Madalyonlu Kartal
Figürini*

Salih Soslu

259

Antik Kaynaklar, Antropolojik ve Arkeolojik Veriler

Işığında Eski Çağ'da Dövme

*Tattooing in Antiquity in the Light of Ancient Literature,
Anthropological and Archaeological Data*

Ahmet Emirhan Bulut

287

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka

Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi

*An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves
and Their Findings from Bafra, Samsun*

Orhan Alper Şirin

321

Aizanoi Kadoi ve Kotiaion'dan Yün Üretimine İlişkin
Arkeolojik İzler

*Archaeological Evidence of Wool Production from Aizanoi,
Kadoi and Kotiaion*

Aslıhan Özbay

347

Seyitömer Höyük'ten Ele Geçen Bir Grup Bıçak

A Group of Knives Found at Seyitömer Mound

Rana Başkurt Usta – Hüseyin Usta

367

Traianus'un Doğu Seferine İlişkin Arkeolojik Kanıtlar

Archaeological Evidence of Trajan's Eastern Campaign

Burak Erdem

383

Alahan Manastırı Mağara – Kilisesi

Cave-Church in Alahan Monastery

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

397

PRAEFATIO

SELEVCIA'nın 2025 sayısı bu yıl da zengin bir içerikle okurlarına ulaşıyor. Bu sayı ile aynı zamanda dergimizin on beşinci yılını da kutlama mutluluğu içindeyiz. Bu yıl aynı zamanda Olba kazıları da on beşinci yılını kutluyor. Bundan yirmi dört yıl önce, Olba akropolisinin eteklerinde mütevazı bir yüzey araştırması biçiminde başlayan çalışmamızın gelişerek, bir kazı haline gelmesinde on beş yılı geride bıraktık. Şimdi Olba'nın yerleşim tarihi, kentteki yaşam tarzı konusunda çok daha fazla bilgi sahibi olmanın sevincini ve gururunu taşıyoruz.

Olba kazısı ekibinin özveri ve gayretleri ile on beş yıldır aralıksız olarak yayınlanan SELEVCIA'nın bu sayısında, Anadolu arkeolojisini, sanat tarihini, epigrafisini, nüvizmatığını, mimarlık tarihini aydınlatan, yepyeni bulguları ve fikirleri içeren toplam yirmi bir bilimsel metin yer almakta. Bu çalışmaları yaparken emeklerini, deneyimlerini bizlerle, dergimizle paylaşan yazarlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Doç. Dr. Yavuz Yeğin

PREFACE

SELEVCIJA's 2025 issue reaches its readers with a rich content this year as well. With this issue, we are also happy to celebrate the fifteenth anniversary of our journal. This year, the Olba excavation project is also celebrating its fifteenth anniversary. Twenty-four years ago, we started our work as a modest surface survey on the lower slopes of the Olba acropolis and it has been fifteen years since it turned into a full-scale excavation. Now, we are happy and proud to have much more information about Olba's settlement history and the lifestyle in the city.

This issue of SELEVCIJA, which has been published continuously for fifteen years thanks to the dedication and efforts of the Olba excavation team, includes a total of twenty-one scientific texts that shed light on Anatolian archaeology, art history, epigraphy, numismatics, and architectural history, and include brand new findings and ideas. We would like to express our gratitude to our authors who shared their efforts and experiences with us in our journal.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Editor in Chief)

Assoc. Prof. Dr. Yavuz Yeğin

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., Istanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, Istanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi

Orhan Alper Şirin *

Öz

Bu çalışmada Samsun ili, Bafra ilçesi, Kanberli Mahallesi'nde 2022 yılında keşfedilen Roma Dönemi'ne ait iki farklı taş sanduka mezarı incelenmiştir. Mezarlar, Halys Irmağı'nın (Kızılırmak) batısında, Sinope kentinin territoriumunda yer almaktadır. Kurtarma kazısıyla ortaya çıkarılan mezarlar, Roma Dönemi'nde bölgenin gömü gelenekleri ve mezar tipleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Mezarlardan elde edilen altın takılar, seramik kaplar ve sikke olmak üzere çeşitli buluntular, detaylı bir şekilde incelenmiş ve benzer örneklerle karşılaştırılarak tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Buluntuların stilistik ve tipolojik analizleri, mezarların yaklaşık olarak MS 1. - 2. yüzyıla tarihlendirilmesini mümkün kılmıştır. Mezar yapıları basit olmasına karşın, buluntuların nitelikli olması dikkat çekicidir. Mezar buluntuları, Roma Dönemi'nde bölgede bir yerleşimin olduğunu, dönemin insanların sosyal statülerini, yaşamlarını, ölümden sonraki inançlarını ve defin ritüellerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ayrıca taş sanduka mezarlar, Anadolu'daki yaygın mezar tiplerinin bölgesel bir örneğini ortaya koymaktadır. Mezarların varlığı, Bafra'nın geçmişine dair daha belirgin bir tablo çizmek ve bölgede yaşayan insanların hayatlarından ipuçları çıkarmayı mümkün kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bafra, Taş Sanduka Mezar, Mezar Buluntuları, Roma İmparatorluk Dönemi, Mezar Geleneği.

An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves and Their Findings from Bafra, Samsun

Abstract

In this study, two different stone cist graves from the Roman Period discovered in 2022 in Kanberli Neighborhood, Bafra district, Samsun province were examined. The graves are located

* Uzman Arkeolog Orhan Alper Şirin, Müze Müdürlüğü, Samsun, Türkiye. E-posta: alpersirin84@gmail.com, Orcid no: 0000-0002-3773-939X.

Bu çalışma, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Çalışmalarının Yürütülmesi Hakkında Yönerge'nin Kurtarma Kazısı başlıklı 15. Maddesi, F Bendi, 6. Şıkkında yer alan "Yayın hakkı ve sorumluluğu çalışmayı fiilen idare eden ve gerçekleştirenlere aittir" hükmü doğrultusunda hazırlanmıştır.

in the territorium of Sinope city, west of Halys River (Kızılırmak). The graves unearthed by rescue excavation provide information about the burial traditions and grave types of the region during the Roman Period. Various findings, including gold jewelry, ceramic vessels and coins obtained from the graves, were examined in detail and compared with similar examples to attempt to date them. Stylistic and typological analyses of the findings made it possible to date the graves to approximately the 1st - 2nd century AD. Although the grave structures are simple, the quality of the findings is remarkable. The grave findings help us understand that there was a settlement in the region during the Roman Period, the social status, lives, afterlife beliefs and burial rituals of the people of the period. In addition, the stone cist graves reveal a regional example of common grave types in Anatolia. The existence of the graves makes it possible to draw a clearer picture of Bafra's past and to extract clues from the lives of the people living in the region.

Keywords: Bafra, Stone Cist Grave, Grave Findings, Roman Imperial Period, Grave Tradition.

1. Giriş

Samsun ilinde yer alan Bafra ilçesi, Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi, ekonomik ve sosyolojik açıdan önemli bir ilçesi olup binlerce yıllık köklü bir geçmişe sahiptir. Coğrafi konumu itibarıyla doğuda Atakum ve Ondokuzmayıs, batıda Alaçam, güneyde Kavak, Havza ve Vezirköprü, kuzeyde ise Karadeniz ile çevrilidir. Bölgenin bu stratejik konumu, sahip olduğu zengin akarsu ve ovaların sunduğu imkânlar, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmasında etkili olmuştur. Arkeolojik kazılar, Bafra'da yerleşimin MÖ 4500'lere kadar uzandığını gösterir. İkiztepe Höyüğü'nde yapılan çalışmalar, Geç Kalkolitik Çağ'a ait yerleşim izlerini ortaya çıkarmıştır¹. Ayrıca, Karadora Tepe'de bulunan yontma taş aletlerde, bölgede Paleolitik Çağ'da insanların yaşadığını kanıtlamaktadır².

Strabon, Gazelonitis olarak adlandırılan Bafra Ovası'nın, verimli toprakları ve stratejik konumuna değinirken bölgede, Phazemon (Vezirköprü), Saramene ve Amisos gibi önemli yerleşimlerin bulunduğunu belirtir³. Pseudo-Skymnos tarafından MÖ 6. yüzyılda, Phokaialılar tarafından kolonize edildiği belirtilen bölge, Hellen kültürünün etkisi altına girmiştir⁴. Bölgenin MÖ 6. - 5. yüzyılda Hellen kentleri ile temaslarının temeli daha çok ticarete dayanmakta olup bölge, Roma Dönemi'nde de önemli bir geçiş güzergâhı olarak konumunu sürdürmüştür⁵. Bereketli düzlük arazilere sahip olan Gazelonitis'in, Halys Irmağı'nın (Kızılırmak) doğusunda yer alan kısmı, Amisoslular tarafından işgal edilmiş⁶ ve Halys, Sinope kentiyle Amisos'un doğal sınırını çizmiştir⁷.

1 Alkım 1984, 100-101.

2 Türker 2021, 11.

3 Strabon XII, 3. 38.

4 Doğan 2023, 34.

5 Doğan 2023, 34, 41, dn. 9.

6 Strabon XII, 3. 13, 38.

7 Arrianus XV, 1; Herodotos I, 6; Strabon XII, 3. 9, 12-13. 25. 39.

Bafra ilçesinin Kanberli Mahallesi, Bekirler Sokak'ta yapılan tarımsal çalışmalar sırasında beliren iki adet taş sanduka tipi mezar, 2022 yılında Samsun Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen bir kurtarma kazısıyla ortaya çıkarılmıştır. Bu mezarlar, Halys Irmağı'nın batısında, Sinope kentinin territoriumunda yer almaktadır. Hafif eğimli bir arazi üzerinde yer alan mezarlar, yüzeye yakın bir şekilde ortaya çıkmıştır (**Lev. 1 - 2**). Bu duruma, arazinin sürekli sürülmesiyle toprak tabakasının incelenmesi neden olmuştur.

Mezarlar, bölgede yaşayan halkın gömü geleneği ve mezar tipleri hakkında çeşitli bilgiler vermektedir. Bu çalışmanın amacı da mezar yapılarını detaylı bir şekilde inceleyerek, buluntuları benzer örneklerle karşılaştırıp tarihlendirmek ve bölgeye ait dönemsel arkeolojik kanıtları ortaya koymaktır. Böylelikle bu mezar yapıları ve buluntuları, bölge arkeolojisine ışık tutacaktır.

2. Sanduka Mezarlar

Sanduka tipi mezarlar, tarih boyunca farklı kültürlerde ve coğrafyalarda sıkça kullanılan, basit ve pratik bir mezar tipidir. Bu mezarlar, genellikle dikdörtgen veya kare biçiminde olup toprak içerisine kazılan bir çukura dikey olarak yerleştirilen taş, ahşap, pişmiş toprak gibi malzemelerden inşa edilmiştir. Bazı sanduka mezarlarının üzeri bir veya birden fazla blok taşla kapatılırken bazıları da doğrudan toprakla kapatılmıştır. Zemini ise bulunduğu alanın yapısına göre doğal kayaç yapısı ya da bir veya birden fazla blok taşla oluşturulurken bazen de zemin doğrudan toprak yapısı olabilmektedir.

Yapım teknikleri bakımından hazırlanması basit olan sanduka mezarlar, köşelerine yerleştirilen blok taşlar sayesinde sağlam bir yapıya kavuşturulmuştur. Bazen de blok taşlar, dıştan doğal taşlarla desteklenmektedir. Bu özelliğiyle, daha karmaşık yapıdaki oda mezarların öncüsü olarak kabul edilen sanduka mezarlar, genellikle bireysel definler için tercih edilmiştir⁸. MÖ 3. binde extramural gömülerde görülen, cesedin hasıra sarılarak doğrudan toprağa bırakması veya cesedin etrafını çevirecek şekilde taşlar konularak koruma altına alma uygulaması, bu dönemden itibaren sanduka tipi mezarların, mezar mimarisinde yer almasına etki etmiştir⁹. Bu sanduka mezarlar, Yunan - Roma coğrafyasında Arkaik Dönem'den itibaren yaygınlaşarak bir nevi, taştan yapılmış lahitleri andırır. Yekpare taştan lahitlerin pahalı ve yapımı uzun süren bir mezar türü olması, taş sanduka mezarların tercih edilmesinde önemli bir etken olmuştur. Maliyeti ekonomik ve yapımı pratik olan sanduka mezarlar, buluntuları ön plana çıkardığımızda çeşitli sosyal statüdeki insanlar tarafından tercih edildiğini göstermektedir.

8 Yılmaz 2006, 56.

9 Bilir 2020, 68.

Ankara, Haymana Bahçecik Nekropolü¹⁰, Mardin, Dara Nekropolü kuzey yamacı¹¹, Manisa, Aigai Nekropolü¹², Denizli, Buldan Kayran Nekropolü¹³, Muğla, Stratonikeia Akdağ Nekropolü¹⁴, İzmir, Kyme Nekropolü¹⁵, Edirne, Yemiş Kapanı Meydanı kazısı¹⁶, Denizli, Akçapınar Nekropolü¹⁷ ve Çanakkale, Parion Nekropolü¹⁸ gibi pek çok arkeolojik kazıda bu tür mezarlara rastlanılmaktadır. Bu durum, taş sanduka tipi mezarların Anadolu'nun farklı bölgelerinde ve farklı dönemlerinde sıkça tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca bu tip mezarlara, Amisos nekropolünde nadiren rastlanırken¹⁹, Amisos'un territoriumunda yer alan Neoklaudiopolis (Vezirköprü) nekropolünde yaygın olarak gözlemlenir²⁰. Bu durum, farklı bölgelerde mezar mimari olarak sanduka mezarların yaygın olarak tercih edildiğini göstermektedir.

1.1. Taş Sanduka Mezar I

Mezar, yüzeyden 40 cm derinlikte açığa çıkmıştır. Mezarın yanlarına yerleştirilen iki büyük blok taş, ortalama 205-210 cm uzunluğunda, 65 cm yüksekliğinde ve 12-14 cm kalınlığındadır. Yan blok taşlar, yaklaşık 65 derecelik eğimle semerdama benzer şekilde yerleştirilmiş olup üst kısmında 20 cm genişliğinde bir açıklık bulunmaktadır (**Lev. 3**).

Mezarın kuzeybatı köşesinde bulunan definin baş kısmındaki kısa blok taş 80 cm genişliğinde, 60 cm yüksekliğinde ve 10 cm kalınlığındadır. Definin baş kısmına denk gelen bu bölgeye 40 cm yüksekliğinde, 45 cm genişliğinde ve 6 cm kalınlığında kayrak taşından plaka yerleştirilmiştir. Mezarın güneydoğu köşesi, yani definin ayak kısmında bulunan blok taş, baş kısmındaki blok taşın ölçülerinde olup genişliği yaklaşık 20 cm daha azdır. Mezarın iç kısmı yaklaşık 60 cm genişliğindedir.

Mezarın tabanı doğal toprak yapısı olup yaklaşık 40 cm yüksekliğe kadar da toprakla doldurularak defin için uygun bir zemin hazırlanmıştır. Bu sayede, blok taşlar daha derinde kalırken, defin yüzeye daha yakın bir konuma yerleştirilmiştir. Defin yerleştirildikten sonra, mezarın üzeri yaklaşık 30 cm kalınlığında toprakla tekrar örtülmüştür. Mezarın üst kapak taşı olmadığı için, mezarın içi tamamen toprakla doldurulmuştur. Mezar içindeki definin yatırıldığı toprak zemin oldukça sıkı ve sertleşmiş bir yapıdadır. Bu durum, mezarın inşa edildiği dönemde, toprak doldurma işlemi sırasında toprağın yağmur, kar gibi doğal etkenlerle çökmesini önlemek amacıyla sıkıştırılmış olmasıyla açıklanabilir.

10 Arslan, Ateşoğulları ve Şahin 2010, 235-254.

11 Yastı, Türkmenoğlu ve Arınç 2016, 657-658, res. 9-10.

12 Cengiz 2024, 38-39.

13 Bilir 2020, 69.

14 Küçükçoban 2001, 259, çiz. 3.

15 Atila, Korkmaz ve Gürman 2015, 18, res. 12.

16 Doğan ve Güçlütürk 2022, 156-169.

17 Karabay ve Altıntaş 2013, 201- 218.

18 Aydın-Tavukçu 2006, 157, lev. 73, res. 286.

19 Şirin 2024, 74, 115, res. 55.

20 Yiğitpaşa ve Şirin 2020, 178-218.

Kemik kalıntılarına bakıldığında, definin mezara dorsal pozisyonda yerleştirildiği ve inhumasyon yöntemiyle gömüldüğü anlaşılmıştır. Ancak, mezarın yüzeye yakın olması ve topraktaki nem ve ısı değişimleri nedeniyle kemiklerin büyük bir kısmı zarar görüp ufalanmaya başlamıştır.

Mezarın doğu köşesinde, definin sağ bacağı yanında pişmiş toprak bir testi ve sol ayağı yanında da yine pişmiş toprak bir amphoriskos, in-situ halde bulunmuştur. Definin başı, sol yana yatırılmış şekildedir. Boyun kısmında altın bir kolye ve çene hizasında olasılıkla ağız içine konulmuş bronz bir sikke bulunmuştur. Ayrıca, definin sol el parmağında altın bir yüzük ele geçmiştir.

1.2. Taş Sanduka Mezar II

Mezar I'nın 170 cm güneybatısında bulunan ikinci mezar, yüzeyden 35 cm derinlikte açığa çıkmıştır. Bu mezarın yanlarına yerleştirilen iki büyük blok taş, neredeyse aynı boyuttur. Bu taşlar, yaklaşık 208 cm uzunluğunda, 83 cm yüksekliğinde ve 17 cm kalınlığındadır. Mezarın yan blok taşları, ilk mezarda olduğu gibi eğimli değil, dik olarak yerleştirilmiştir. Mezarın güneydoğu köşesindeki kısa blok taş ise 40 cm genişliğinde, 6 cm kalınlığında ve 80 cm yüksekliğindedir. Ancak, mezarın kuzeybatı köşesi diğerlerinden farklıdır. Bu köşe, 40x40 cm boyutlarında ve 2 cm kalınlığında beş adet plaka şeklinde kayrak taşının dik olarak yan yana konulmasıyla kapatılmıştır (**Lev. 4**).

Kuzeydoğudaki büyük blok taşın dışına yerleştirilen irili ufaklı destek taşları, yan bloğun yerinden oynamasını engellemek amacıyla kullanılmıştır. Bu durum, mezar alanının çevresiyle birlikte kazıldığını ve büyük taşların yerleştirilmesi sırasında yanlara doğru kaymasını önlemek için alınan bir önlem göstermektedir.

Mezar II'nin içindeki defin, Mezar I'deki gibi bölgenin doğal toprak yapısı üzerine inşa edilmiş bir sanduka içerisine yerleştirilmiştir. Mezarın iç kısmı, yaklaşık 35 cm yüksekliğinde toprakla doldurularak birey için bir zemin hazırlanmıştır. Birey bu zemine yerleştirildikten sonra, üzeri tekrar toprakla örtülmüştür. İlginç bir detay olarak, ölü bireyin baş kısmının sol tarafında ince bir kayrak taşı parçası bulunmuştur. Bu taşın kaldırılmasıyla, definin sol omzuna ait kemik kalıntıları ortaya çıkmıştır. Bu durum, defin ritüellerinde kullanılan sembolik bir amaçla bağlantılı olabileceği gibi düşen bir taşın varlığını da gösteriyor olabilir. Eldeki veriler net bir ifade kullanmamızı zorlaştırmaktadır.

Mezarın kazılmasıyla, yaklaşık 35 cm derinlikte ölü bireye ait kemik kalıntılarına ulaşılmıştır. Defin, başı kuzeybatı, ayakları güneydoğu yönünde olacak şekilde yerleştirilmiştir. İnhumasyon yöntemi ile gömülen birey, bel kısmına kadar dorsal pozisyonda yatırılmış, daha sonra dizlerinden itibaren bacakları bükülerek yerleştirilmiştir. Bu pozisyon, yarı hocker gömü şekline benzemektedir. Bireyin leğen kemiğinin sağ kısmı üstüne, yaklaşık 35 cm genişliğinde kareye yakın blok bir taş parçası konulmuştur. Ayrıca, 20 cm boyutlarında

birkaç ince levha şeklinde kayrak taşı da definin üzerinde ele geçmiştir. Bu taşlar, defin ritüeli sırasında özel bir anlam içeriyor olabilir. Kemiklerin kaldırılmasıyla, definin sol el hizasında da bir adet altın yüzük ele geçmiştir.

2. Mezar Buluntuları ve Tarihlendirme

Mezar I ve Mezar II'den elde edilen buluntular, dönemin yaşam tarzı ve mezar gelenekleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Mezar I'de defnedilen bireyin boynunda altın bir kolye (Kat. No. 1), sol elinde altın bir yüzük (Kat. No. 2), sağ ayağının yanında pişmiş toprak bir testi (Kat. No. 4), sol ayağının yanında pişmiş toprak bir amphoriskos (Kat. No. 5) ve çene hizasında bronz bir sikke (Kat. No. 6) bulunmuştur. Tüm bu eşyalar, definin yerleştirildiği sıradaki konumlarında in-situ olarak ele geçmiştir. Mezar II'de ise tek bir buluntu ele geçmiş olup definin sol elinde altın bir yüzük (Kat. No. 3) in-situ konumda bulunmuştur.

Mezar buluntuları, detaylı çizimleriyle birlikte kataloglandırılarak form, işlev ve üretim teknikleri açısından incelenmiş, benzer örneklerle karşılaştırılarak tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, mezarlar çağdaş oldukları için buluntular kontekst olarak değerlendirilmiş ve ait oldukları dönem, form ve işlevsel özellikleri temel alınarak yapılacak tarihlendirme, dar bir zaman dilimine indirgenmeye çalışılmıştır. Bu sayede, mezarların çıktığı bölgenin kültürel ve kronolojik bir çerçeve içinde daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

Roma Dönemi'nde, özellikle MS 2. yüzyıldan itibaren kuyumculukta önemli değişimler yaşanmıştır. Doğu'dan göç eden sanatkarlar sayesinde Roma takılarında Doğu etkileri belirginleşirken, aynı zamanda Helenistik Dönem'den miras kalan klasik üslup da bir süre daha devam etmiştir²¹. MS 2. yüzyıla dek Neo-Klasik sanat üslubuyla ilişkili olarak Helenistik takı tiplerinin kullanımı, Roma Dönemi'nde devam etmiş, bu yüzyıldan sonra Helenistik etkiden sıyrılan kuyumculukta yoğun olarak taşlı dekoratif takılar üretilmeye başlanmıştır²². Özellikle, Anadolu'nun MS 2. yüzyılda, Roma İmparatorluğu'nun en gelişmiş bölgelerinden biri olması, bu dönemde özgün form ve tekniklere sahip takılar ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır²³. Ekonomik koşulların bozulmasıyla birlikte MS 2. ve 3. yüzyıllarda altın kullanımı azalmış, değerli taşların yerini cam taklitleri almıştır²⁴. Erken dönem örneklerindeki işçilik Roma İmparatorluk Dönemi'nde daha sade bir hale bürünmüştür.

2.1. Kolye (Lev. 5):

Kat. No. 1'de yer alan altın kolye, Sanduka Mezar I'deki bireyin boyun hizasında ele geçmiştir. Halka içinde halka tekniğiyle (tilki kuyruğu) örülmüş olan zincirin her iki ucu, silindirik formulu bağlantı halkalarının bulunduğu iki yivli yuvalara oturmaktadır. Bağlantı halkasının birinde

21 Köroğlu 2004, 34.

22 Türe ve Savaşçın 2002, 114.

23 Türe ve Savaşçın 2002, 114.

24 Higgins 1976, 176.

sarmal yaparak örülmüş bağlantı kancası bulunmaktadır. Zincirin ucunda hilal formlu bir amulet yer almakta olup amuletin iki ucunda, gövde içinde ve bağlantı halkası üzerinde granüller bulunmaktadır.

Roma Dönemi'nde, diğer takılarda olduğu gibi kolyelerde de Doğu'nun etkisi belirgin bir şekilde görülmektedir. Birden fazla kolyenin bir arada kullanılması, Doğu'daki takı modasının Roma'ya yansımalarının bir göstergesidir²⁵. Ancak, sarkaçlı kolyelerde batılı bir yaklaşım benimsenmiştir. Kolyelerde tekli sarkaçlar tercih edilmiş, kolye zincirlerine ise amuletler, madalyonlar veya sikkeler olmak üzere tekli sallantılar eklenmiştir. Bu dönemde sıkça kullanılan bağlantı halkaları ise uzun bir kanca ve bir halkadan oluşmaktadır²⁶.

MÖ 7. ve 6. yüzyıllarda Mezopotamya veya Suriye'den alınarak Batı Anadolu'da moda olan hilal formlu amuletler, Ay Tanrıçası Selene'yi simgeleyen dinsel bir anlam taşımakla birlikte Helenistik Dönem'de çeşitli şekillerde kullanım görmüştür²⁷. Bu amuletler, erken ve geç dönemlerde de görülmekle birlikte Roma Dönemi'nde yaygın olarak kullanılmıştır.

Kat. No. 1'deki altın kolye, halka içinde halka tekniğiyle örülmüş bir zincir ve hilal formlu bir amulete sahip, sade bir kuyumculuk örneğidir. Telkari, dövme ve granülasyon tekniklerinin uygulanmış olduğu çalışmamızdaki altın kolyenin zincir örgüsü, bağlantı kancaları ile hilal formlu amuletin benzerini, MÖ 1. - MS 1. yüzyıl aralığına tarihlenen çeşitli örneklerde görmek mümkündür²⁸. Özellikle, amuletin telkari tekniğiyle işlenmiş ince askı halkasının aynı formu, Pompei'den günümüze ulaşan MS 1. yüzyıla ait bir örnekte de karşımıza çıkar²⁹. Benzer şekilde, MS 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen bir başka amulette de aynı teknikle işlenmiş bir askı halkası bulunmaktadır³⁰. Hilal biçimli amuletin benzerleri, MS 1. - 4. yüzyıllar arasında sıkça rastlanmakta olup bu örnekler, bazen tek olarak kolye ucu şeklinde bazen küpelerde altın zincirlere asılarak veya boncuklarla süslü kolyelerin ucuna eklenerek kullanılmıştır³¹.

Kolyenin zincir örgüsü ve bağlantı kancaları, Roma Dönemi'ndeki altın kolyelerle büyük benzerlikler göstermektedir. Hatta, MS 4. ve 5. yüzyıllarda bile benzer formda kolyelere rastlamak mümkündür³². Genel olarak halka içinde halka tekniğiyle örülen zincirler işleniş olarak, Roma Dönemi'nin MS 1. - 2. yüzyıl aralığına tarihlenen zincirlerle aynı yapıya sahiptir³³. Özellikle zincirin örülüş tekniği, bağlantı yuvaları ve kancaların işlenişi, ölçüler

25 Özgülner 2007, 8.

26 Köroğlu 2004, 36.

27 Türe ve Savaşçın 2002, 109.

28 Bingöl 1999, 124, kn. 131.

29 Stefanelli 1992, 139, no. 129.

30 Pfeiler 1970, 71-72, taf. 19.

31 Marshall 1911, 283, 314-315, plt. LII/2401, LVIII/2719; Greifenhagen 1970, 53, taf. 28-33; Greifenhagen 1975, 25, 28, taf. 17-3, 21-3; Stefanelli 1992, 106-109, 116-118, 189, no. 70-73, 82-84, 226; Rudolph 1995, 274, no. 81; Meriçboyu 2001, 210, res. 1-2.

32 Rudolph 1995, 283, no. 82A.

33 Greifenhagen 1975, 31, taf. 25-2; Higgins 1976, 56; Bingöl 1999, 142-143, kn. 155-157; Meriçboyu

ve iki ucu granüllü hilal formlu pendentif, Tokat Müzesi'nde bulunan MS 1. - 2. yüzyıla tarihlenen altın bir kolye ile neredeyse aynı atölyeden çıkmış izlenimi vermektedir³⁴.

2.2. Yüzükler (Lev. 6 - 7):

Kat. No. 2'de yer alan jasper taşlı altın yüzük, Sanduka Mezar I'deki definin sol el parmağında ele geçmiştir. Yüzüğün halkası yuvarlağa yakın formlu olup kaş kısmına doğru omuz yaparak yükselmektedir. Halka üstünde oval formlu yüzük kaşına, yüksek profilli kırmızı renkli jasper taşı yerleştirilmiştir. Taş üzerine kazıma tekliğiyle yapılmış ayakta durur şekilde, kolları dirsekten itibaren yukarı kalkık sol elinde ayna tutarak sağ eliyle saçını düzeltten, yarı çıplak Aphrodite figürü bulunmaktadır.

Kat. No. 3'te yer alan yeşim taşlı altın yüzük, Sanduka Mezar II'deki definin sol eli yanında ele geçmiştir. İçi boş olan halkası, kalın ve yuvarlak formudur. Halka üstünde kare şeklinde kesilerek açılmış kaş kısmına kakma tekniğiyle yeşil renkli yüzük taşı yerleştirilmiştir. Yüzük taşında herhangi bir figür veya bir motif bulunmamaktadır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde kazıma yöntemiyle yapılmış mühürlü yüzükler, toplumun tüm kesimleri arasında yaygın bir kullanım alanı bulmuştur³⁵. Bu dönemde hem kadınlar hem de erkekler, her iki ellerinde birden çok yüzük taşımayı tercih etmişlerdir³⁶. Bu yüzüklerin kullanım amacı yalnızca süsle sınırlı kalmamış aynı zamanda asalet ve askeri rütbeyi simgelemenin yanı sıra mühür, tılsım, zehir taşıma, nişan ve evlilik gibi çeşitli işlevleri de yerine getirmiştir³⁷.

Helenistik Dönem'de, mühürlü yüzüklerde sıkça kullanılan mitolojik figürlerden biri de Aphrodite'dir³⁸. Özellikle kadınlar tarafından tercih edilen bu figürün yüzük mühürlerine kazınmasıyla, karşı cinsi etkileme amacı güdülmüştür³⁹. Aphrodite'nin sevgi ve güzellik tanrıçası olmasıyla ilişkilendirilmesi nişan yüzüklerinde sıklıkla kullanılmasına da yol açmıştır. Bu eğilim Roma Dönemi'nde de devam etmiş ve Aphrodite betimleri mühür olarak popülerliğini korumuştur.

Kat. No. 2'deki yüzüğün benzeri, halkası omuzlu ve yüksek profilli kırmızı taşlı bir tasarımla, MS 3. - 4. yüzyıla tarihlenen Niksar buluntusu altın bir yüzükte karşımıza çıkmaktadır⁴⁰. Yüzüğün halkasındaki omuz kısmının daha yumuşak geçişi ve yüksek profilli taşın işlenişinin benzeri, MS 2. yüzyıla ait Amisos'tan altın bir yüzükte de görülmektedir⁴¹. Genel olarak,

2001, 222, res. 1; Türe 2005, 149; Özgülnar 2007, 127, kn. 53.

34 Göral 2019, 148, 188, kn. 40, res. 46; Tavukçu ve Göral 2020, 1482.

35 Türe ve Savaşçın 2002, 115.

36 Türe ve Savaşçın 2002, 117.

37 Meriçboyu 2001, 228-229; Köroğlu 2004, 35.

38 Türe ve Savaşçın 2002, 110-111.

39 Demir 2008, 72.

40 Göral 2019, 165, 191, kn. 66, res. 72.

41 Şirin 2021, 298-299, 313, kn. 1. res. 17.

halkası yukarı doğru omuz yaparak kaşa dek hafifçe yükselen bu tür yüzük formlarını, MS 2. yüzyılın ortalarına tarihlenen taşlı altın yüzüklerde de görmek mümkündür⁴².

Çalışmamızdaki yüzüğün taşına işlenmiş Aphrodite figürü, kolları dirsekten yukarıya doğru uzanmış ve genellikle çıplak veya yarı çıplak tasvir edilen Aphrodite Anadyomene tipi betimlemelerine benzemektedir. MS 2. - 3. yüzyıllarda üretilen birçok yüzük taşı ve amulette, bu tip Aphrodite betimlemelerine rastlamak mümkündür⁴³. Tamamen çıplak olarak işlenmiş MS 2. yüzyıla ait altın amuletin taş kısmına oyulmuş Aphrodite Anadyomene betiminde de⁴⁴ çalışmamızdaki Aphrodite'nin duruşuna benzer karakteristik özellikler görülmektedir.

Özellikle, bir elinde ayna tutarak diğer eliyle saçlarını düzelten giyimli Aphrodite tasvirleri, Roma İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerinde (Kilikia, Syedra, Pamphylia, Attaleia, Lydia, Philadelphia, Seleucia ad Calycadnum) darp edilen MS 2. yüzyılın ilk yarısı ile MS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen sikkelerde sıklıkla görülmektedir⁴⁵. Bu sikkelerdeki Aphrodite betimlemeleri, Kat. No. 2'deki yüzüğün taşındaki figürle benzer karakteristik özellikler taşımaktadır. Ayrıca, yüzük taşında yer alan, belden yukarı çıplak, sol elinde ayna tutarak saçlarını düzenleyen Aphrodite betimlemesi, MS 2. - 3. yüzyıla tarihlenen kalsedondan bir yüzük taşında karşımıza çıkmaktadır⁴⁶. Benzer şekilde, Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen, MS 1. - 2. yüzyıllara tarihlenen demir yüzük taşlarında, giyimli olsa da aynı formda tasvir edilmiş Aphrodite figürlerine rastlanmaktadır⁴⁷.

Kat. No. 3'teki altın yüzük, içi boş bir halka üzerine yerleştirilmiş bir taş yuvasına sahiptir. Bu tür bir yapım tekniği, MÖ 1. yüzyıldan MS 1. yüzyıla tarihlenen benzer formdaki altın yüzüklere de oldukça benzemektedir⁴⁸. Taşın yerleştirildiği kaş yuvasının kare çerçevesi, özellikle MS 1. yüzyıl⁴⁹ ile MS 2. - 3. yüzyıllarda⁵⁰ üretilen altın yüzüklerde, çalışmamızdaki örneğe benzer özellikler taşımaktadır. MS 1. yüzyıla tarihlenen altın yüzüklerde de kaş yuvasının kesilerek üzerine yeşil zümrüt gibi değerli taşların yerleştirilmesine ilişkin aynı tekniği görmek mümkündür⁵¹.

42 Pfeiler 1970, 81, taf. 25-3.

43 Cbd, "http://cbd.mfab.hu", erişim: 21/08/2024.

44 Tondo and Vanni 1990, 201, no. 65.

45 Acsearch, lot. 106, 116, 230, 372, 403, 410, 509, 594, 587, 615, 763, 1039, 1149, 1208, 1301, 2389, 3661, "https://www.acsearch.info", erişim: 08/09/2024.

46 Spier 1992, 132, no. 359.

47 Demir 2008, 119-120, kn. 21-22.

48 Zahn 1929, 27, lev. 50/14; Bingöl 1999, 156-157, kn. 170, 172; Meriçboyu 2001, 233, res. 1-2. Özgülner 2007, 118-119, kn. 44-45

49 Stefanelli 1992, 135-136, no. 122; D'Ambrosio and De Carolis 1997, 68, tav. XXI/203.

50 Gorny and Mosch 2014, 25, no. 1033.

51 Stefanelli 1992, 144-145, no. 136, 139; D'Ambrosio and De Carolis 1997, 100-101, tav. XXXI/323-324.

2.3. Tek Kulplu Testi (Lev. 8):

Kat. No. 4'te yer alan pişmiş toprak tek kulplu testi, Sanduka Mezar I'deki definin sağ ayağı yanında ele geçmiştir. Kahverengi hamurlu, dışa taşkın yuvarlak ağızlı, silindirik boyunlu, boyundan omza birleşen iki yivli tek kulplu, keskin omuzlu, omuzdan itibaren kaideye dek daralan gövdeli ve halka kaidelidir. Kazıma tekniğiyle yapılmış gövde ve boyunda ikili spiral ve omuz üzerinde çapraz çizgi motifleri vardır. Daldırma tekniği ile gövde altına kadar kırmızı renkli astar bulunmaktadır.

Antik Yunan ve Roma Dönemlerinde, düşük gelirli vatandaşların Khios şarabına erişebilmesi amacıyla küçük boyutlu ve tek kulplu kaplar olarak üretilen lagynoslar⁵², Helenistik Dönem'de yaygınlaşan bir kap türüdür. Küresel veya köşeli gövdesi, ince uzun boyun ve kalınlaşan dudağıyla karakteristik bir yapıya sahip olan lagynoslar⁵³, Roma dünyasında "lagoena" olarak adlandırılmıştır⁵⁴. Çalışmamızda ise formuyla ilişkili olarak bu kap tipi, tek kulplu testi olarak adlandırılmıştır. Şarap, zeytinyağı ve su gibi sıvıları taşımak için kullanılan şişkin gövdeli, dar boyunlu ve tek dikey kulplu lagoenalar, masa seramikleri arasında sıkça tercih edilen bir türdür⁵⁵. Roma Dönemi'nde, uzun boyunlarının kırılma riskini azaltmak amacıyla bu formdaki tek kulplu testilerin boyunları kısaltmaya başlamıştır⁵⁶. Bu kısalma, halka ve boğumlu boyun gibi farklı işleme teknikleriyle gerçekleştirilmiştir. Halka boyunlu olan bu testiler genellikle MS 1. yüzyılın ortası - 3. yüzyılın başları arasına, boğumlu boyunlu örnekler ise MS 3. - 4. yüzyıla tarihlenmektedir⁵⁷.

Kat. No. 4'teki tek kulplu testi, keskin omuzları ve kaideye doğru daralan gövdesi ile karakteristik bir yapıya sahiptir. Bu özelliklere sahip benzer testilere, MS 1. ve 2. yüzyıllarda sıklıkla rastlanmaktadır⁵⁸. Özellikle Roma mezarlarında bulunan MS 2. ve 3. yüzyıl tarihli testiler, incelenen örneklerle büyük benzerlikler göstermektedir⁵⁹. Benzer formdaki testiler, Amisos'un çeşitli yer altı kaya mezarlarında ele geçen MS 3. yüzyıl⁶⁰ ile MS 4. yüzyıla tarihlenen örneklerde⁶¹ ve yine Briula Nekropolü'nden MS 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen⁶² örneklerde de karşımıza çıkmaktadır.

52 Thompson 1934, 451; Rotroff 1997, 226.

53 Thompson 1934, 450-451; Gürlü 2001, 542.

54 Özdemir 2009, 35.

55 Özdemir 2009, 36.

56 Şirin 2024, 208.

57 Lyons 2013, 9.

58 Robinson 1959, 17, pl. 2, f67; Günel, Yurttagül ve Yağcı 1992, lev. IX, res. 3, 35, 45; Weiss 2000, 248, 265, abb. 10, 193/3-5; Aydın-Tavukçu 2006, 364-367, lev. 39-41, kn. 87, 90, 93, 119-122; Roderick vd. 2016, 345, 347, fig. 8, çiz. 12-13; Şirin 2021, 292-293, 302, 316, res. 33b, kn. 17.

59 Kolb 2006, taf. 3, 7, 9, 14-15, grab. 20b-c, 52c, 56a, 79b, 91a, 93-94, 98, 100, 104; Şirin 2021, 107-108, 113-114, res. 31-33, kn. 11-13; Şirin 2024, 208-209, 214, res. 19, kn. 9.

60 Şirin 2025, 39-41, 45-45, 62-64, res. 21-28, kn. 7-14.

61 Şirin 2019, 243-244, 272-274, kn. 16-19.

62 Yılmaz 2005, res. 8, 55-58, 61.

2.4. Amphoriskos (Lev. 9):

Kat. No. 5'teki pişmiş toprak amporiskos, Sanduka Mezar I'deki definin sol ayağı yanında ele geçmiştir. Açık kahverengi hamurlu, yuvarlak ağızlı, geniş silindirik boyunlu, boyundan ağız kısma dik olarak birleşen iki kulplu, basık oval formlu gövde kaideye dek daralmaktadır. Kaide düz formudur. Gövde geneli yatay yivlerle bezelidir. Yüzeyde yer yer kırmızı renkli astar izi bulunmaktadır.

Parfüm veya yağ gibi sıvıları saklamak için kullanılan amphoriskoslar, amphoraların daha küçük boyutlu versiyonlarıdır. Özellikle erken dönem Akdeniz dünyasında yaygın olarak üretilen bu kaplar, daha çok iç kalıp tekniğiyle şekillendirilmiş camdan yapılmış örneklerde karşımıza çıkmaktadır⁶³.

Kat. No. 5'teki amphoriskos, yapım tekniği açısından özensiz bir işçiliğe sahip olsa da şekil olarak oldukça ilginç bir birleşim sunmaktadır. İki kulplu düztabanlı yapısıyla bir stamnoid amphorayı andırırken, gövde formu açısından iğ formu unguentariumlarla benzerlik göstermektedir.

Özellikle şişkin karından itibaren kaideye dek daralan gövdenin düz bir tabanla son bulması ve iki kulplu yapısıyla form olarak çalışmamızdaki örneğe benzeyen Roma Dönemi'ne ait, içe çöktirmeli şişe olarak tanımlanan cam bir örnek dikkati çekmektedir⁶⁴. Benzer şekilde MS 1. yüzyılın başlarına tarihlenen kulpsuz bir pişmiş toprak kap, çalışmamızdaki örneğin daha küçük bir versiyonunu andırmaktadır⁶⁵. Ayrıca, gövdesi yatay yivli olan ve MS 1. - 3. yüzyıl aralığına tarihlenen kulpsuz kaplarla⁶⁶, MS 2. yüzyıl – erken 3. yüzyıla ait yatay yivli sepet askılı minyatür kaplar ve küçük halka kulplu pişirme kapları⁶⁷, incelenen amphoriskosun işleniş özellikleriyle benzerlikler göstermektedir.

Amphoriskosun kulpları, MS erken 2. yüzyıl – MS 3. yüzyılın ortalarına tarihlenen amphoraların kulplarında görülen form yapısına oldukça benzerdir⁶⁸. Benzer şekilde, MS 1. - 3. yüzyıllara tarihlenen çeşitli amphora örnekleri de, kaba işçiliği ve genel gövde yapısıyla amphoriskosa oldukça yakın özellikler taşımaktadır⁶⁹. MS geç 2. yüzyıla tarihlenen minyatür bir amphoranın gövde işlenişi ile MS geç 2. yüzyıl – erken 3. yüzyıla ait yatay yivli, kulpsuz bir kap, hem gövde yapısı hem de özensiz işçilik açısından Kat. No. 5'teki örnekle benzerlik göstermektedir⁷⁰. Aynı şekilde, MS 3. yüzyılın ortalarına tarihlenen yatay yivli bir kabin gövde işlenişi ve aynı dönemde üretilmiş yatay yivli bir amphora da değindiğimiz amphoriskosla benzer yapım tekniğine ve form özelliklerine sahiptir⁷¹.

63 Delemen ve Çokay-Kepçe 2009, 2.

64 Atmaca 2015, 40.

65 Berlin 1997, 79, fig. 5.

66 Metmuseum, "https://www.metmuseum.org", erişim: 04/09/2024.

67 Robinson 1959, 51, 56, plt. 9, 11, j2, j3, j55, j56.

68 Robinson 1959, 68, 94, plt. 15, 22, k. 108, m. 104.

69 Alamy, "https://www.alamy.com", erişim: 11/08/2024.

70 Robinson 1959, 91, 95, plt. 21, 23, m. 73, 116.

71 Robinson 1959, 65, 100, plt. 13, 25, k.71, m. 177.

2.5. Sikke (Lev. 10):

Kat. No. 6'da yer alan bronz sikke, Sanduka Mezar I'deki definin çene yanında ele geçmiştir. Sikkenin her iki yüzü oldukça aşınmış olup okunamamıştır. Ön yüzde tespiti yapılamayan başı sağa dönük bir portre bulunmaktadır.

Yunan ve Roma inanışlarına göre, ölü bir kişinin ruhu, Stiks veya Akheron Nehirlerini geçerek öbür dünyaya ulaşmak için kayıkçı Kharon'a bir ödeme yapmak zorundaydı. Bu ödeme, genellikle mezara konulan bir veya birden fazla sikke şeklinde yapılırdı. Özellikle ölünün ağzına konulan tek bir sikke, Kharon'a bırakılan bahşişin sembolü olarak kabul edilirdi⁷². Bu gelenek, Yunanistan'da MÖ 6. yüzyılda ortaya çıkmış ve MÖ 5. yüzyılda çeşitli kaplar üzerinde betimlenmeye başlamıştır⁷³. Roma Dönemi'nde ise bu inanış daha da belirginleşerek Kharon figürü daha somut bir kişilik kazanmıştır⁷⁴.

Birbirleriyle çağdaş olan sanduka mezarlarda ele geçen buluntular, Roma Dönemi'nin özelliklerini yansıtmaktadır. Doğu ve Batı kültürlerinin birleşimini yansıtan Kat. No. 1'deki altın kolyedeki hilal formlu amulet, form olarak belirgin bir farklılık taşımadan geniş bir dönem aralığında karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle halka içinde halka tekniğiyle örülmüş zincirden yola çıkarak bir tarihlendirmede bulunmak daha uygun olacaktır. Zincirin örülüş şeklinin MS 1. – 2. yüzyılda yoğun olarak kullanılması, MS 2. yüzyıla dek takılarda taş kullanımının fazla olmaması ve MS 2. – 3. yüzyıldan itibaren altın kullanımının azalması gibi etkenler, Kat. No. 1'deki kolye için MS 1. – 2. yüzyılı ön plana çıkarmamıza imkân sunmaktadır.

Kat. No. 2 ve 3'teki altın yüzükler, Roma İmparatorluk Dönemi'nde oldukça popüler olan form ve işleniş özelliklerini yansıtmaktadır. Kat. No. 2'teki yüzük form olarak MS 1. – 4. yüzyıla işaret ederken, figür açısından değerlendirildiğinde MS 2. – 3. yüzyıl ön plana çıkmaktadır. Kat. No. 3'te yer alan yüzüğün ise form olarak benzerleri, MS 1. – 2. yüzyıla işaret etmektedir.

Roma Dönemi'nin günlük yaşamı hakkında önemli bilgiler sunan ve dönemin seramik üretiminin bir örneği olan tek kulplu pişmiş toprak testiler, genel olarak MS 1. – 4. yüzyıllarda görülürken yoğunluğu MS 2. – 3. yüzyıllarda artmaktadır. Kat. No. 5'teki amphoriskos içinde, MS 1. – 3. yüzyıl arasında yaygın olan farklı kap türlerinin özelliklerini bir araya getiren hibrit bir form olduğunu söylemek mümkündür.

Aynı dönemde yapılarak kullanım gören Sanduka Mezar I ile Sanduka Mezar II'de ele geçen buluntular, Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Kontekst olarak, tipolojik ve analoji odaklı değerlendirdiğimizde, Kat. No. 1, 2, 3, 4 ve 5'teki buluntuları, MS 1. – 2. yüzyıla yerleştirmek mümkün görünmektedir. Kat. No. 6'daki sikke de kontekst buluntu olarak ön plana çıkarıldığında, MS 1. – 2. yüzyıla tarihlendirilmesi uygun olacaktır.

⁷² Şirin ve Kolağasıoğlu 2016, 75.

⁷³ Ünal 2002, 39, res. 5; Hürmüzlü 2008, 38-39.

⁷⁴ Erhat 2008, 173.

3. Değerlendirmeler ve Sonuç:

Birbirleriyle çağdaş olan ve bir ailenin bireylerine ait olduğu öngörülen mezarlar, sadece dört köşesi blok taşlarla çevrelenmiş, taban ve tavan kısımları taşla kapatılmayarak doğal toprak yapısıyla oluşturulmuştur. Bu şekildeki mezarların benzerlerini Antik Dönem'de görmek mümkündür⁷⁵. Antik Yunan'da olduğu gibi Roma gömü geleneklerinde de görülen ölü bireylerin üzerine toprak atılması işlemi⁷⁶, buradaki mezarlarda da uygulanmıştır. Ayrıca, mezarların kuzeybatı-güneydoğu yönlü olmasında ise en önemli etkenin, arazinin konumuyla ilişkili olduğunu belirtmek gerekir.

Definin baş kısmına gelen kuzeybatı yönündeki plaka formlu taşların aralanmış şekilde olması ilginçtir. Bu durum, yüzeydeki ya da mezar içindeki toprak dolgusunun basıncıyla ilişkili gibi görünmemektedir. Mezar içi açılarak blok taş kaldırılmış ve yerine plaka şeklinde ince kayrak taşları konulmuş olduğu düşünülebilir. Ancak defin kalıntısının bütünlüğünde bir bozulma olmaması ve buluntuların ele geçmesi, mezarın sonradan açılma ihtimalini zorlaştırmaktadır. Definin mezara yerleştirilmesi sırasında bir ritüel olarak baş kısmın kapağı aralıklı bırakılmış olabilir. Ya da buraya konulacak blok taş, herhangi bir sebeple konulamadığı için açık kalacak olan kısmın, taşınması ve yerleştirilmesi kolay ince kayrak taşlarıyla hızlıca kapatıldığını gösteriyor olabilir.

Mezar I'deki blok taşlar, düzgün bir formda işlenerek pürüzsüz bir yüzey ortaya çıkarılmıştır. Mezar II'nin blok taşlarında ise murç izleri belirgin olarak gözükmemekte olup özensiz bir işçiliği göstermektedir. Bu durum ya mezara yerleştirilecek ölü bireye duyulan sevgi ya da saygıyla ilintili olarak bir özeni gösteriyor ya da mezarın hızlıca hazırlanması durumunun ortaya çıkması, blok taşların hazırlanma süresini kısalttığı için daha özensiz işlendiğini gösteriyor da olmalıdır.

Mezarlardan çıkan altın takılar, seramik kaplar ve sikke gibi buluntular, ölü bireylerin ekonomik durumunu, sanat anlayışını ve ölüm sonrası inançlarını gösteren önemli bilgiler sunmaktadır. Pişmiş toprak testi ve amphoriskos gündelik hayatta kullanılan eşyaları, altın yüzükler ve kolye, ölü bireye ait kişisel eşyaları simgeler. Özellikle altın yüzük ve kolye gibi lüks eşyalar, ölü kişinin sosyal statüsünü ve ailesinin ekonomik gücünü yansıtmaktadır. İncelenen her iki kap ise Roma Dönemi seramik üretiminin çeşitliliğini göstermektedir. Mezar I'deki bronz sikke ise ölü bireyin ruhunun diğer yaşamda rahat etmesiyle ilişkili bir inanç kapsamında mezara definle birlikte konulmuştur. Sikke, her ne kadar gündelik yaşamın bir eşyası olsa da mezara defin için konulmasıyla kişisel bir eşya olarak anlam kazanmıştır.

Sonuç olarak; buluntuların stilistik ve tipolojik analizleri, mezarların MS 1. - 2. yüzyıla tarihlendirilmesini mümkün kılmıştır. Ayrıca, defin ve mezar buluntuları dönemin kuyumculuğu hakkında ipuçları sunar. Mezarlar, Roma Dönemi'nde bölgede bir yerleşimin olduğunu, buluntular ise dönemin insanların sosyal statülerini, yaşamlarını, ölümden

75 Atila, Korkmaz ve Gürman 2015, 18; Cengiz 2024, 38.

76 Civelek 2007, 71.

sonraki yaşam inançlarını ve defin ritüellerini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Samsun'un Bafra ilçesi, Kanberli Mahallesindeki Roma Dönemi'nin MS 1. – 2. yüzyılına ait taş sanduka mezarlar, Anadolu'daki yaygın olarak görülen gömme geleneklerinin bölgesel bir örneğini gösterir. Ayrıca mezar - buluntu ilişkini çeşitli sanduka mezar yapılarında da görmek mümkündür⁷⁷. Bu durum bu formdaki mezar yapılarının pratik şekilde inşa edilmesiyle ilgili olarak cenazenin hızla defnedilmesi için gerekli görülmüş ya da coğrafi konum mezarın mimarisini etkilemiş olmalıdır. Bunun için mezar yapısı basit ancak buluntular değerli materyalleri içeriyor olmalıdır.

5. Katalog

Kat. No	: 1 (Lev. 5).
Adı	: Kolye ve amulet.
Malzemesi	: Altın.
Müze Env. No	: 2023/35(A).
Kazı Env. No	: TSM1/2022-1.
Buluntu Yeri	: Sanduka Mezar I, definin boyun çevresi.
Ölçüleri	: Uzunluk 36 cm, kalınlık 0,2 cm, amulet genişliği 0,8 cm, ağırlık 15,10 gr.
Yapım Tekniği	: Dövme, telkari ve granülasyon.
Tanımı	: Halka içinde halka tekniğiyle örülü olan zincirin bir ucunda kanca, diğer ucunda kanca halkası vardır. Zincirde asılı hilal formlu amulet bulunmaktadır.
Tarih	: MS 1. – 2. yüzyıl.
Kat. No	: 2 (Lev. 6).
Adı	: Yüzük.
Malzemesi	: Altın ve jasper taşı.
Müze Env. No	: 2023/36(A).
Kazı Env. No	: TSM1/2022-2.
Buluntu Yeri	: Sanduka Mezar I, definin sol el parmağı.
Ölçüleri	: Çap 1.4x1.6 cm, kaş çap 0.3x0.5 cm, kalınlık 0.2-0.4 cm, ağırlık (taşla birlikte) 3.85 gr.
Yapım Tekniği	: Döküm, kazıma ve kakma.
Tanımı	: Yuvarlağa yakın halka kaşa doğru omuz yapmakta olup kırmızı renkli jasperden yüzük taşı yüksek profilli ve ovaldir. Taş üzerinde

⁷⁷ Aybek ve Arslan 2020, 115-118.

kazıma tekliğiyle yapılmış ayakta, sol elinde ayna tutup sağ eliyle saçını düzelter, yarı çıplak Aphrodite figürü işlenmiştir.

Tarih : MS 1. – 2. yüzyıl.

Kat. No : 3 (Lev. 7).

Adı : Yüzük.

Malzemesi : Altın ve yeşim taşı.

Müze Env. No : 2023/37(A).

Kazı Env. No : TSM1/2022-3.

Buluntu Yeri : Sanduka Mezar II, definin sol eli.

Ölçüleri : Çap 1.5 cm, kaş açıklığı 0.3 cm, kalınlık 0.3-0.6 cm, ağırlık (taşla birlikte) 4.55 gr.

Yapım Tekniği : Döküm, kesme ve kakma.

Tanımı : Halkası içi boş yuvarlak formlu olup üstünde kare şeklinde açılan kaş kısmına yeşil renkli yeşim taşından yüzük taşı yerleştirilmiştir.

Tarih : MS 1. – 2. yüzyıl.

Kat. No : 4 (Lev. 8).

Adı : Tek kulplu testi.

Malzemesi : Pişmiş toprak.

Kazı Env. No : TSM1/2022-4.

Buluntu Yeri : Sanduka Mezar I, definin sağ ayak çevresi.

Ölçüleri : Ağız çap 7.7 cm, gövde çap 15 cm, yükseklik 22 cm, kaide çap 7 cm, kulplu kalınlığı 0.5 cm

Yapım Tekniği : Çark, kazıma ve astarlama..

Hamur/Astar Rengi : NCS S4040-Y50R/NCS S4040-Y40R.

Tanım : Kahverengi hamurlu olup tek kulplu, dışa taşkın ağızlı, silindirik boyunlu, keskin omuzlu, omuzdan kaideye dek daralan gövdeli ve halka kaidelidir. Kırmızı renkli astarlıdır.

Tarih : MS 1. – 2. yüzyıl.

Kat. No : 5 (Lev. 9).

Adı : Amphoriskos.

Malzemesi : Pişmiş toprak.

Kazı Env. No : TSM1/2022-5.

Buluntu Yeri : Sanduka Mezar I, definin sol ayak çevresi.

Ölçüleri	: Ağız çap 8 cm, gövde çap 10.8 cm, yükseklik 23.5 cm, kaide çap 5 cm, kulplu kalınlığı 1.3 cm.
Yapım Tekniği	: Çark ve astarlama.
Hamur/Astar Rengi	: NCS S3030-Y50R/NCS S3060-Y70R.
Tanım	: Açık kahverengi hamurlu olup yuvarlak ağızlı, silindirik boyunlu, boyundan ağıza birleşen iki kulplu, oval gövdeli, gövdeden kaideye dek daralan formudur. Gövde geneli yatay yivlerle bezeli olup kırmızı renkli astar izleri vardır.
Tarih	: MS 1. – 2. yüzyıl.

Kat. No	: 6 (Lev. 10).
Adı	: Sikke.
Malzemesi	: Bronz.
Kazı Ett. No	: 1.
Buluntu Yeri	: Sanduka Mezar I.
Ölçüleri	: Çap 1.9 cm, kalınlık 0.2 cm, ağırlık 3.35 gr.
Yapım Tekniği	: Darp.
Tanımı	: Sikkenin her iki yüzü oldukça aşınmış olup okunamamıştır. Ön yüzde kim olduğu anlaşılamayan başı sağa dönük bir portre vardır.
Tarih	: MS 1. – 2. yüzyıl.

Levha 1: Mezarların konumu.

Levha 2: Yanyana bulunan Sanduka Mezar I ve II'den görünüm.

Levha 3: Sanduka Mezar I'in içindeki toprak dolgusundan kesit.

Levha 4: Sanduka Mezar II'den görünüm.

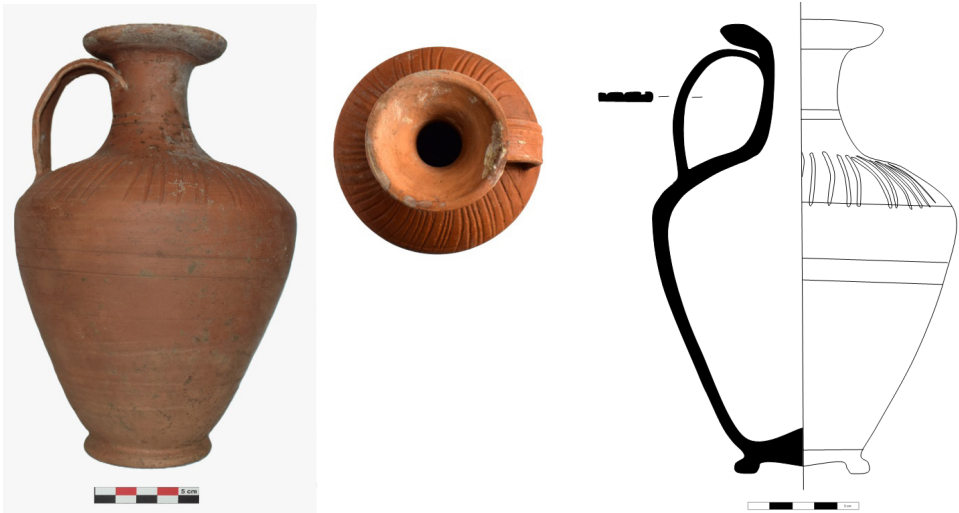
Levha 5: Kat. No. 1'deki altın kolye ve çizimi.

Levha 6: Kat. No. 2'deki altın yüzük ve çizimi.

Levha 7: Kat. No. 3'teki altın yüzük ve çizimi.

Levha 8: Kat. No. 4'teki tek kulplu pişmiş toprak testi ve çizimi.

Levha 9: Kat. No. 5'teki pişmiş toprak amphoriskos ve çizimi.

Levha 10: Kat. No. 6'daki bronz sikke ve çizimi.

Kaynakça

Alkım 1984

Alkım, H., “İkiztepe Geç Kalkolitik Çağ Keramiği”, *Anadolu Araştırmaları*, 10, 99-116.

Arrianus

Arrianus, (=Periplus Ponti Euxini), Arrianus'un Karadeniz Seyahati, (çev. Arslan, M.), (2005), Odin Yayıncılık, İstanbul.

Arslan, Ateşoğulları ve Şahin 2010

Arslan, M., Ateşoğulları, S. ve Şahin, Y., “Haymana, Bahçecik Nekropolü Kurtarma Kazısı”, (haz. Toy, A. N. ve Keskin, C.), *19. Müze Çalışmaları Ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, (29.04 - 01.05.2010, Ordu), 235-254, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No:150, Ankara.

Atila, Korkmaz ve Gürman 2015

Atila, C., Korkmaz, E. ve Gürman, B., “Kyme Doğu Nekropolü Mezar Tipleri”, (eds. Okan, E. ve Atila, C.), *Prof. Dr. Ömer Özyiğit'e Armağan*, 13-27, Ege Yayınları, İstanbul.

Atmaca 2015

Atmaca, A. (Koordinator), Çankırı Müzesi Müdürlüğü Müze Kataloğu, (haz. Atmaca, A., Ersoy, H., Yurt, E., Can, A., Dilekçi, İ., Demiral, D., Eskici, R. Ve Gönder, M. A.), Kayıkçı Matbaacılık, Çankırı.

Aybek ve Arslan 2020

Aybek, A. ve Arslan, B., “Metropolis'te Bulunan Mezarlar ve Kentin Nekropolis Lokalizasyonu Üzerine Düşünceler”, *Tüba-Ar*, 26, 111-130.

Aydın-Tavukçu 2006

Aydın Tavukçu, Z., Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimsel Enstitüsü Arkeoloji ABD, Erzurum.

Berlin 1997

Berlin, A. M., “From Monarchy to Markets: The Phoenicians in Hellenistic Palestine”, *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, No. 306, 75-88.

Bilir 2020

Bilir, G., Anadolu'da Bulunan Geç Antik Çağ Mezar Tipleri ve Dini Mimari İle Olan İlişkileri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ABD, Bursa.

Bingöl 1999

Bingöl, F. R. I., Anadolu Medeniyetler Müzesi: Altın Takılar, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Civelek 2007

Civelek, A., “Roma Cenaze Törenleri ve Gömme Gelenekleri”, *Arkeoloji ve Sanat*, 124, 71-80.

Cengiz 2024

Cengiz, D., Tisna Bulguları Işığında Aiolis Bölgesi Demir Çağ Mezar Tipleri ve Ölü

Gömmе Gelenekleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ABD, Aydın.

D'Ambrosio and De Carolis 1997

D'Ambrosio, A. and De Carolis, E., I Monili Dall'area Vesuviana, Ministero per i beni culturali e ambientali, Soprintendenza archeologica di Pompei: Cataloghi 6, L'erma di Bretschneider, Roma.

Delemen ve Çokay-Kepçe 2009

Delemen, İ. ve Çokay-Kepçe, S., Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü, (ed. Peker, H.), Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Demir 2008

Demir, J. S. Y., Gaziantep Arkeoloji Müzesinde Sergilenen Yüzükler ve Yüzük Taşları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) ABD, Eskişehir.

Doğan 2023

Doğan, A., "Antikçağda Bafra ve Çevresi (Mö VI.-V. Yüzyıl)", (ed. Köse, O.) *Tarihi, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Bafra*, C.1, 33-44, Berikan Yayınevi, Ankara.

Doğan ve Güçlütürk 2022

Doğan, U. M. ve Güçlütürk, T., "Yemiş Kapanı Meydanı Sanduka Mezarı Arkeolojik ve Koruma – Sergileme Tekniği Açısından İnceleme", *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6/16, 156-177.

Erhat 2008

Erhat, A., Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Gorny and Mosch 2014

Gorny and Mosch, Giessener Münzhandlung GmbH, 223.

Göral 2019

Göral, S., Tokat Müzesi'ndeki Grek ve Roma Dönemi Altın Takıları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ABD, Erzurum.

Greifenhagen 1970

Greifenhagen, A., Schmuckarbeiten in Edelmetall, Band I: Fundgruppen, Berlin Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz Antikenabteilung.

Greifenhagen 1975

Greifenhagen, A., Schmuckarbeiten in Edelmetall, Band II: Einzelstücke, Berlin Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz Antikenabteilung.

Günel, Yurttagül ve Yağcı 1992

Günel, T., Yurttagül, E. ve Yağcı, R., "Çayırhan-Gölşehri Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı 1991", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1991 Yılı*, 29-70, Anadolu Medeniyetleri Müzesini Koruma ve Yaşatma Derneği Yayın No:II-6, Ankara.

Gürler 2001

Gürler, B., "Tire Ayaklıkrı'ndan Bir Lagynos", *Belleten*, LXV/35, 541-546.

Herodotos

Herodotos, (=Historiai), Herodot Tarihi, (çev. Erhat, A.), (1973), Remzi Kitabevi, İstanbul.

Higgins 1976

Higgins, R., “Deputy Keeper, Greek and Roman Antiquities, British Museum”, (eds. Strong, D. and Brown, D.), *Roman Crafts*, Duckworth, 53-62.

Hürmüzlü 2008

Hürmüzlü, B., Eski Yunan'da Ölü Gömme Gelenekleri, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Karabay ve Altıntaş 2013

Karabay, N. ve Altıntaş, E., “Akçapınar Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı”, *22. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, (14-17 Kasım 2013, Adana), 201- 218, Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları Yayın No: 166, Ankara.

Kolb 2006

Kolb, M., Das Römische Gräberfeld Von Rheingönheim, Inaugural-Dissertation zur Erlangung, (des akademischen Grades eines Doktors der Philosophie der), Universität Mannheim, Mannheim.

Köroğlu 2004

Köroğlu, G., Anadolu Uygarlıklarında Takı, Türk Eskiçağ Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Küçükçoban 2001

Küçükçoban, F., “2000 Yılı Akdağ Kurtarma Kazısı”, *12. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, (25-27 Nisan 2001, Kuşadası), 251-261, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 82, Ankara.

Lyons 2013

Lyons, A., “Roman Pottery Identification”, (ed. Woolverton, J.), *Jigsaw Cambridgeshire Best Practice Users' Guide*, 1-14.

Marshall 1911

Marshall, F.M., Catalogue of the Jewellery, Greek, Etruscan, and Roman, in the Departments of Antiquities, British Museum, London.

Meriçboyu 2001

Meriçboyu, Y. A., Antikçağ'da Anadolu Takıları, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları: 69, İstanbul.

Özdemir 2009

Özdemir, B. Ş., Patara Roma Dönemi Günlük Kullanım Seramikleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Özgülnar 2007

Özgülnar, N., Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ABD Klasik Arkeoloji BD, İstanbul.

Pfeiler 1970

Pfeiler, B., Römischer Goldschmuck: des ersten und zweiten Jahrhunderts n. Chr. nach datierten Funden, Verlag Philipp von Zabern, Mainz.

Robinson 1959

Robinson, H. S., "Pottery of the Roman Period: Chronology", *The Athenian Agora*, Vol. 5, The American School of Classical Studies at Athens Princeton, New Jersey.

Roderick vd. 2016

Roderick, C. A., Hartoch, G. E., Rekk, S., Vilvorder, F. ve Yans. J., "From clay to Container Roman Pottery Production at the Beukenbergweg, Tongeren (Belgium)", *Rei Cretaria Romana Favtorum Acta*, 44, 341-349.

Rotroff 1997

Rotroff, S. I., "Hellenistic Pottery Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material", *The Athenian Agora*, 29, American School Of Classical Studies At Athens.

Rudolph 1995

Rudolph, W., A Golden Legacy: Ancient Jewelry from the Burton Y. Berry Collection at the Indiana University Art Museum, (ed. Baden, L.), Bloomington, IN.

Spier 1992

Spier, J., Ancient Gems and Finger Rings, Catalogue of the Collections, Malibu.

Stefanelli 1992

Stefanelli, L. P. B., L'oro Dei Romani: Gioielli di eta İmperiale, (end. Pettinau, B.), L'erma di Bretschneider, Via Cassiodoro, Roma.

Strabon

Strabon, (=Geographica), Antik Anadolu Coğrafyası, Vol. XII, XIII, XIV, (çev. Pekman, A.), (2015), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Şirin 2019

Şirin, O. A., "Amisos Nekropolü'nden Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne Ait Bir Yer Altı Kaya Mezarı ve Defin Buluntuları", *Amisos*, 4/7, 238-278.

Şirin 2021

Şirin, O. A., "Amisos Nekropolü'nden Geç Helenistik ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kullanılmış Bir Yer Altı Kaya Mezarı, Mezar Buluntuları ve Trepanasyonlu Bir Kafatası Parçası Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Amisos*, 6/11, 285-320.

Şirin 2024

Şirin, O. A., "Amisos Nekropolünden Kiremit Çatma Mezarlar ve Mezar Buluntuları ile Kentin Çatı Kiremiti Tipolojisi Üzerine Bir Çıkarım", *Amisos*, 9/17, 200-219.

Şirin 2025

Şirin, O. A., "Amisos Nekropolünden Yeraltı Kaya Mezarı Örnekleri ve Mezar Buluntularının Değerlendirilmesi", *Troy Museum Journal*, 3, 31-68.

Şirin ve Kolağasıoğlu 2016

Şirin, O. A. ve Kolağasıoğlu, M., Antik Amisos Kenti'nden Bir Yer Altı Odalı Mezar Örneği, *Bütünşehir Kent Kültür Dergisi*, 2/12, 70-80.

Tavukçu ve Göral 2020

Tavukçu, A. Y. ve Göral, S., “Tokat Müzesinden Bir Grup Altın Kolye”, *ATASOBED*, 24/3, 1473-1487.

Thompson 1934

Thompson, H. A., “Two Centuries Of Hellenistic Pottery”, *Hesperia*, 3/4, 311-476.

Tondo and Vanni 1990

Tondo, L. and Vanni, F. M., *Le Gemme: Dei Medici e dei Lorena Nel Museo Archeologico di Firenze*, Firenze: Centro Di, İtalia.

Türe 2005

Türe, A., *Takının Öyküsü*, Goldaş Kültür Yayınları, İstanbul.

Türe ve Savaşçın 2002

Türe, A. ve Savaşçın, M. Y., *Anadolu Antik Takıları*, Goldaş Kültür Yayınları: 2, İstanbul.

Türker 2021

Türker, A., “Karadora: Bafra Ovası’nda Yeni Bir Prehistorik Lokalite”, *Cedrus*, IX, 1-19.

Ünal 2002

Ünal, E., “Beyaz Zeminli Kaplar”, *II. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (17-30 Haziran 2002, Eskişehir), 355-360, Tepebaşı Belediyesi Yayınları, Eskişehir.

Yastı, Türkmenoğlu ve Arınç 2016

Yastı, M., Türkmenoğlu, A. ve Arınç, U., “Osmaniye Müze Müdürlüğü Kadirli Alacami Kurtarma Kazısı 2015”, *25. MKKS ve II. Uluslararası Müzecilik Çalıştayı*, 627-640.

Yiğitpaşa ve Şirin 2020

Yiğitpaşa, D. ve Şirin, O. A., “Vezirköprü’de 2012-2017 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Kurtarma Kazıları Üzerine Gözlemler”, *Amisos*, 5/8, 178-218.

Yılmaz 2005

Yılmaz, M., “Kurtuluş Beldesi (Briula Nekropolü) Kurtarma Kazısı”, *14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, (30 Nisan-2 Mayıs 2004, Nevşehir), 55-62, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3031, Ankara.

Yılmaz 2006

Yılmaz, D., “Erken Tunç Çağı’nda Güneydoğu Anadolu’da Oda Mezar Geleneği”, *Anadolu/Anatolia*, 31, 57-69.

Weiss 2000

Weiss, S., “Das Fundmaterial aus einem dendrodatierten Brunnen der Colonia Ulpia Traiana”, (ed. Müller, M.), *Römische Keramik Herstellung und Handel*, (15-17 Haziran 2000, Xanten), *Xantener Berichte*, Band 13, 241-294.

Zahn 1929

Zahn, R., *Sammlung Baurat Schiller*, Berlin. *Werke Antiker Kleinkunst: Goldschmuck*, Berlin, Lepkes Kunsts-Auctions-Haus.

İnternet Kaynakça

Acsearch

https://www.acsearch.info/search.html?term=aphrodite+mirror+roman&category=1-2&lot=&date_from=&date_to=&thesaurus=1&images=1&en=1&de=1&fr=1&it=1&es=1&ot=1¤cy=usd&order=0, Erişim Tarihi: 08/09/2024.

Alamy

<https://www.alamy.com/stock-photo-amphora-wine-jar-from-a-wine-making-facility-in-the-roman-city-barcelona-131237971.html>, Erişim Tarihi: 11/08/2024.

Cbd

http://cbd.mfab.hu/object/search?sort=cdb_number%7Casc&lang1=default&description1=aphrodite&mdesc=false&lang2=default&multiple_cond=and&rpp=15, Erişim Tarihi: 21/08/2024.

Metmuseum

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/477330>, Erişim Tarihi: 04/09/2024.

Seleucia | Sayı XV | Mayıs 2025

Doğu Dağlık Cilicia Mimari Plastiği Bağlamında
Olba'dan Bir Grup Buluntu

*A Group of Finds from Olba in the Context of
Architectural Decoration in Eastern Rough Cilicia*
Emel Erten – Yavuz Yeğin

9

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve
Mimarisi

*Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and
Architecture in the Countryside*
Fikret Yegül

33

Juliana Anicia: "A Building Loving Woman"
Gender and Construction in Constantinople

*Juliana Anicia: "Yapı İşlerini Seven bir Kadın":
Constantinopolis'te Toplumsal Cinsiyet ve İnşaat Faaliyetleri*
Diane Favro

55

Boncuk ve Vazo Yapımı Dışında
Tunç Çağı'nda Camın Farklı Kullanım Biçimleri
Different Uses of Glass in the Bronze Age
Other than Beads and Vessels
Emel Erten

71

Savatra'dan Yeni Adak Yazıtları
New Votive Inscriptions from Savatra
Mehmet Alkan – İlker Işık

93

Tyana Geç Antik Sur Duvarında Ele Geçen Bir
Define Hakkında İlk Değerlendirmeler
*First Evaluations of a Hoard Discovered in the Tyana
Fortress Wall*

Hüsamettin Hayri Şener

107

Gaziantep Gerçin Höyük'ten Savaş Arabası Şeklinde
Bir Kaide

A Chariot-Shaped Base from Gerçin Höyük, Gaziantep
Tımur Demir – Özgür Çomak

121

Tarsus'da Türk İslam Dönemi Mihrapları
The Mihrabs of Turkish-Islamic Period in Tarsus
Mustafa Kaya

139

Aizanoi Tiyatrosu'nun Scaenae Frons Düzeninin
Anadolu'daki Benzer Tiyatro Örnekleriyle Karşılaştırılması
*Comparison of the Scaenae Frons Order of the Aizanoi
Theatre with Similar Theatre Examples in Anatolia*
Fikret Özbay – İrem Kaya Yuki

161

Eski Çağ ve Geç Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında
Zephyrium

Zephyrium in Ancient and Late Antique Written Sources
Muzaffer Yılmaz

183

Batı Karadeniz'de Protohistorik Dönemlere Ait Yeni
Veriler

*Recent Archaeological Evidence from the Protohistoric
Periods of the Western Black Sea Region*

Emrullah Kalkan - Yunus Emre Sevinç

193

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi
Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur
Halil Sözlü – Sultan Eren

213

Ardahan'ın Hanak İlçesindeki Veli Kalesi
Veli Fortress in Hanak District of Ardahan
Özlem Oral

227

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen
Depremlerdeki Arkeolojik İzler

*Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia
In the Roman Age*

Sabri Arıcı

243

Eagle Figurine With Gold Medallion Holding a Ram
From Burdur Museum

*Burdur Müzesi'nden Koç Tutan Altın Madalyonlu
Kartal Figürini*

Salih Soslu

259

Antik Kaynaklar, Antropolojik ve Arkeolojik Veriler
Işığında Eski Çağ'da Dövme

*Tattooing in Antiquity in the Light of Ancient Literature,
Anthropological and Archaeological Data*
Ahmet Emirhan Bulut

287

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka
Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi
*An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves
and Their Findings from Bafra, Samsun*

Orhan Alper Şirin

321

Aizanoi Kadoi ve Kotiaecion'dan Yün Üretimine İlişkin
Arkeolojik İzler

*Archaeological Evidence of Wool Production from
Aizanoi, Kadoi and Kotiaecion*

Aslıhan Özbay

347

Seyitömer Höyük'ten Ele Geçen Bir Grup Bıçak
A Group of Knives Found at Seyitomer Mound

Rana Başkurt Usta – Hüseyin Usta

367

Traianus'un Doğu Seferine İlişkin Arkeolojik Kanıtlar
Archaeological Evidence of Trajan's Eastern Campaign
Burak Erdem

383

Alahan Manastırı Mağara – Kilisesi
Cave-Church in Alaban Monastery

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

397

ISSN 2148-4124

ISBN 978-625-6925-83-0

9 786256 925830

